

מנהגיו בקודש

[נכתב ע"י הבעל תוקע שליט"א]

מצוה רבה זו בכללותיה ופרטותיה באיכותה ודקדוקיה ברוממותה וכוונותיה. - וכל שנה לקראת הימים נוראים למד את כל סוגית התקיעות עם הראשונים והפוסקים ז"ל מחדש כפעם ראשונה, והיה מתחדש ומחדש בה כל שנה הן באיכות ופנימיות המצוה והן בדקדוקים ופרטים מעשיים, כאשר במשך השנים הוציא לאור כמה וכמה ספרים וקונטרסים בהלכה באגדה ובסתרי תורה [וחלקם עדיין בכת"ק] בעניי מצות השופר.

ובמשך כל השנה היה ג"כ דעתו ולבר נתונים על מצוה יקרה זו, וכאשר מפעם לפעם בהכנסי אליו באמצע השנה היה אומר לי שהמתין שאבא כי יש לו "חידוש בתקיעות", פעמים היה זה דרך חדשה בהבנת אחד הראשונים או הפוסקים ז"ל בסוגיא, או הרגש חדש באגדה ובצורת העבודה של התקיעות. ופעמים הידורים ודקדוקים חדשים למעשה, ורצה לדון ע"ז עם הבעל תוקע הלכה למעשה, ולפעמים רעיונות ועיצות מעשיות ששמע או ראה איך לשפר את צורת איכות וישרות התקיעות ורצה לנסות כבר באמצע השנה ולא רצה להמתין בזה עד חודש אלול, וכדרכו בקודש שלא לשהות דברים לסוף הזמן אלא לעשות כל דבר מצוה מיד כשאפשר, ובאמת בכל המצוות כך היתה צורת עבודתו והנהגתו, אך מ"מ מצות התקיעות תפסו אצלו מקום מיוחד וכנ"ל.

והנה עוררוני תלמידי רבינו זצוק"ל שראוי להעלות על הכתב את כל הנהגות והלכות התקיעות שהיו בפועל בבית מדרשו של רבינו זי"ע למען יעמדו ימים רבים, ובפרט ללמד לרבים המשתוקקים לקיים מצוה זו בכל הידורה ושלמותה. ובאמת שא"צ לבטא ולחרוט עלי

הנה נודע לבאים בשערי בית מדרשו של מורינו ורבינו הגאון הצדיק רבי שריה דבליצקי זצוק"ל גודל עבודתו התאמצותו ומסירות נפשו על כל מצוה ומצוה, הן במצוות היומיות והן במצוות הזמניות שמסר לבו ונפשו לקיים כולם בשלמות נוראה, אחת מהנה לא נעדרה בכל כלליהם ופרטיהם ודקדוקי דקדוקיהם, וחרדתו ועירנותו לכל דבר קטן וגדול בכלל ובפרט שיהיה עפ"י דקדוק ההלכה כרצון השי"ת, והכל ממקורות נאמנים ומיוסדים אחר בירור ההלכה מעומק הסוגיות הראשונים והפוסקים ז"ל ביגיעה עצומה בירור אחר בירור הדק היטב, בנוסף לבירור הנהגות הקדמונים וגדולי הדורות שיגע בכל כוחו לחיות את דרכיהם ומעשיהם, ובחר ובירר מתרומות מידותיהם והליכותיהם.

וביותר נודע לזוכים ליגע בשולי אדרתו עד כמה שכל הדקדוקים וההידורים המעשיים היו מלווים בדחילו ורחימו עילאין. מחד גיסא חרדה ויראה שהמצוה מתקימת בשלימות ולכתחילה על הצד היותר טוב בלי נדנוד כל שהוא של חסרון ופגם, ומאידך השמחה הגדולה וההתרגשות העצומה בגילה וברעדה ועוז וחדוה במקומו ואנפוהי מאירין בנהירו עילאה בעת קיום המצוה לפניה ולאחריה.

אכן עבודה מיוחדת נוראה ונשגבה היתה אצל רבינו זיע"א "מצות תקיעת שופר" וחיבה רבה ויתירה נודעת לה אצלו כאשר שמעתי מפיו כמה פעמים באשר הוא מצוה ראשונה שבסדר השנה והמלכת הקב"ה על כל הבריאה ועל כל השנה הבעל"ט, ובקול שופר הריעו לפני המלך ה', ופעם אמר שעבודת ה' של כל השנה כלולה וגנוזה במצוה זו וטוב אחרית דבר מראשיתו, והיה רבינו הופך והופך בה מחדש נואף במשך ימי השנה לרומם להדר ולפאר יקר תפארת

♦ מוריה, שנה שלושים ושמונה, גליון י—יב (תנד—תנו), תשרי תשפ"ג

ד. בזמן ההכנה הנ"ל היתה ממש אוריה של ראש השנה, היה מתאמן מתרכז ומתרגש מאוד וכמו שהבעל תוקע עושה לפניו הכנה וחזרות לתקיעות עצמם הוא עצמו היה מתרגל בעבודה של "המקריא" שהוא היה המקריא כל השנים בבית מדרשו, והיה מכון בתקיעות אלו גם את כוונת המצוה הפשוטה וההתרגשות והיראה והשמחה של התקיעות וגם את כוונת האר"י והרש"ש זיע"א [ופעם שאלתיו ע"ז ואישר את הדבר], ופעמים כשקרה שלא היה מספיק מרוכז בכוונה ביקש להתחיל שוב.

ה. בתוך כל חרדת הדין והמצוה, היה שואל מידי פעם בעדינות את הבעל תוקע אם מסכים לחזור על התקיעות והאם לא מכביד עליו מדאי. והיה שוב ושוב מבקש רשות וכמה שאמרתי שהנני שמח ומתענג על כל רגע ושלב מזמן מרום ומיוחד זה, לא נחה דעתו והיה מודה מאוד בתחילה באמצע ובסוף ומשתדל לעשות אוריה רגועה ונעימה, ואף היה מספר עובדות על דורות הקודמים וכו' [מה שכמעט לא היה עושה באלול כנודע] כדי לתת הרגשה טובה "ולהחזיר" לבעל תוקע, ובסוף היה מברך בחום ומבקש את שמות בני המשפחה לברכם וכו'.

ו. בתחילה היה שואל לברר האם השופר בדוק ע"י מומחים מיוחדים שסמך עליהם שלא יהיו חורים והדבקות וכו', וכל שנה מחדש היה אווז את השופר בוחנו היטב ושואל אצל מי נבדק.

דקדוקים בתקיעות

ז. דרכו של רבינו זי"ע בהקפדה על צורת התקיעה היתה בנויה על שני דברים:

א. שהתקיעה תהיה מתוקנת ומהודרת לפי כל הדעות, ועוד חומרות ודקדוקים שיצאו ממקורות נאמנים ומיוסדים וכמ"ש בספריו (וראה עוד להלן).

ב. שהתקיעה תהיה נאה ומהודרת בצורתה ובקולה, ומרגלא בפומיה שכמו שבד' מינים מחפשים מהודר עפ"י דקדוקי הלכה ומוסיפים מאד חשיבות יתירה לגידול יפה ונאה, כך גם בתקיעות שזה מ"ע דאורייתא יש את כל דיני ההידור של "זה אלי ואנוהו" וכמ"ש בפוסקים

גליון את היראת הרוממות והאורא עילאה קדישא שאפפו את "מעמד התקיעות" בהאי יומא רבא ראש השנה, אך מ"מ אנסה לכתוב את עיקרי ההלכות וההנהגות למעשה ולגעת בשולי המעיל לתאר מעט את צורת עבודת הקודש וכיון דלזכרון כלפנים דמי (ר"ה כו.).

מנהגי רבינו בחודש אלול

א. כל שנה היה רבינו זצ"ל מתקשר מיד לאחר תפילת שחרית של ר"ח אלול להזמין את הבעל תוקע אל ביתו להתרגל בעבודה [זה היה אצלו "חלק מהשחרית" של ר"ח] והיה מקדיש לזה זמן רב כמה וכמה פעמים במשך האלול להכין את התקיעות ולהעמידם על צורתם ומתכוונתם בכל שנה מחדש כמו השנה הראשונה.

ב. הכנת ה"חזרות לתקיעות" עם הבעל תוקע היה אצל רבינו עבודה גדולה. היה מכין את עצמו מקודם ודואג שלא יהיו שום טרדות והפרעות בשעה זו, וכמעט ששלח כל איש מעליו [חוץ מכמה פעמים שישבו שם רק תלמידי רבינו ללמוד מעשה רב], והיה רבינו יושב ומצפה לשעה היעודה, לפעמים המתין כבר על יד הדלת או אף מחוצה לה לשעה היעודה, והיו מוכנים על שלחנו כל הספרים הנדרשים לכך, המחזור, ספרי הלכה, לפעמים ג"כ סידור כוונות הרש"ש או דפי הכוונות שרשם לעצמו [איך לכוון הכוונות בשעת התקיעות]. וכן כתבי יד קדשו של הדרשה מה שהכין בימים אלו לדרוש בהאי ריש שתא קודם התקיעות.

ג. היה יושב בדריכות וברצינות באימה ויראה, מאזין מביט ומקשיב בעירנות ובריכוז רב לתקיעות ולתרועות, לגובה וסוגי הקולות, לצורת הנשימה של התוקע ולאופן אחיזתו את השופר, היה "לומד" עם הבעל תוקע כל תקיעה שתקע ומסביר לו מדוע הקודמת היתה יותר או פחות טובה, והיה מחזיר שוב ושוב על כל תג ותג מה שלא לגמרי כפי צורת התקיעות המיוחדת הנהוגה בבית מדרשו, [ולפעמים היה מחזיר בחזרות יותר מר"ה עצמו]. ובכל פעם חזרו על כל סדר התקיעות ועל שאר השיטות שעושים אחרי התפילה ואחר הצהרים וכדלהלן.

♦ מוריה, שנה שלושם ושמונה, גליון י—יב (תנד—תנו), תשרי תשפ"ג

אחר עיון רב בעומק הסוגיא בראשונים והפוסקים ז"ל איזה דעות וצירופים יש להדר ולהחמיר במצות היום.

יא. התקיעות עצמם בסדר התפילה היו במתינות ובישוב הדעת, והיה הפסקה קטנה בין קול לקול כדי שיהיה אפשר לכוון ולהתרגש מכל קול בפ"ע, וגם התקיעה עצמה הקפיד שתהיה במתינות ולא בבהלה. וכן בתקיעות דמיושב היה מושיב את הבעל תוקע בין סדר לסדר כמה רגעים כמנהג הקדמונים וכמ"ש במחזור "שב". וא' הטעמים לכל הנהגות הנ"ל על מנת שהתקיעות יהיו במעמד ארוך גדול ומרומם כמו שנתבאר לעיל, ושיהיה פנאי לכוונה עמוקה ועבודת הלב בכל קול וקול, והיה מזכיר תמיד את דברי הגמ' (ר"ה כו.) "כיון דלזכרון כלפנים דמי" שזה כמו עבודה בקדש הקדשים, ובודאי שהכה"ג עמד שם באימה ויראה ברצינות ומתינות ושימת לב.

הכנה קודם התקיעות

יב. אמת מה נורא ונהדר היה לחזות במראה עבד ה' רבינו זצוק"ל, ואין כח בעט לתאר את המעמד המרטיט והנשגב של חרדת הדין וחרדת היום ובפרט בשעה נוראה זו של התקיעות שכל גופו של רבינו היה רוטט ורועד מפחד ה' ומהדר גאונו, ויחד עם זה התרגשותו הרבה והעצומה מקיום מצות עשה דאורייתא וחביבות ומתיקות ושמחת המצוה גוברים והולכים יחד עם הפחד היראה והרעדה², ובעת התקיעות עצמם היה מכוון בריכוז עצום את כוונת והתרגשות המצוה יחד עם כוונות האר"י והרש"ש זי"ע, ובד בבד היה עירני ושם לב לכל פרט ופרט מעשי בהלכותיהם ודקדוקיהם של התקיעות.

יג. מעמד נורא ומיוחד היה בעת הדרשה שאמר קודם התקיעות ביום א' [שהכינה כבר בתחילת אלול] שכל שנה היה מחדש דרך והבנה חדשה בכל ענין התקיעות או במצות

[עי' סי' תרנ"ו וס"ס תרנ"ח] שעל שופר גדול ומהודר צריך להוציא עד שליש, ק"ו לענין קולות השופר עצמם שזה עצם המצוה, שחובה ומצוה להתאמץ שיהיו נאים בקולם ובצורתם ושגם בתקיעות יש "גידול יפה". ויש להבחין היטב בכל הנהגותיו בתקיעות שחלקם נבעו ממעיינות ההלכה ודקדוקיה בדיני התקיעות עצמם, וחלקם נבעו משום הידור ונוי המצוה.

ח. בתקיעות היה מחזיר את הבעל תוקע פעמים רבות משני סיבות הנ"ל, ודעתו היה שאף שבודאי יצאו ידי חובה ורק חוזרים שוב שיהיו קולות יותר מהודרים, אין בזה שום חשש של השמעת קול תקיעות שלא לצורך ביו"ט, דכ"ז חלק מעסק המצוה וקיומה, והיה מזכיר בזה את הנהגת המהרי"ל דיסקין זי"ע שהיה שומע כל היום את כל סדר התקיעות שוב ושוב מעשרות בעלי תקיעה¹.

ט. לפעמים הסביר את הנהגתו בקודש להדר ולדקדק הרבה בתקיעות ולהחזיר על כל חוסר הידור באחד הקולות, שראש השנה הוא "יום תרועה" והיינו שזה עיקר עבודת היום וכל הר"ה בנוי וסובב על מצות התקיעות וגם התפילות נתקנו סביבם, וקיום מצוה זו צריך להיות במעמד גדול ועסק רב ולא שיגמר בכמה רגעים. וכן הסביר את הנהגת המהרי"ל דיסקין הנ"ל שהידר עד כדי כך דוקא במצות שופר יותר מהדקדוק בשאר מצות היום, וסיפר שכן ראה אצל כמה מרביתיו זצ"ל בירושלים עיה"ק ומטעם הנ"ל.

י. ולכן ג"כ הנהיג רבנו מטעם הנ"ל [נעוד טעמים] דאת כל השיטות הנוספות בתקיעות לא עשו מיד אחר התפילה אלא קבע זמן תקיעות חוזרות לשעות אחר הצהרים, והציבור היה מתאסף שוב אחה"צ למעמד "תקיעות חוזרות" שלקח זמן רב, והיה חוזר שוב על התקיעות של שחרית בנשימה א' ושתי נשימות [כמבואר להלן] ואח"כ שאר צירופי השיטות מה שהחליט

1. כמובא בשו"ת שאלת שלמה [נרטימיר, סי' נה] דהנהגתו בקודש כל יום ר"ה אחה"צ שהיו עוברים לפניו בעלי תקיעות בזה אחר זה לתקוע לפניו כאו"א בכל ההידורים והדקדוקים ביראת חרדת יום הדין. 2. וכמ"ש הגר"ח ואלו"ן זצ"ל [בכתר ראש אות קד] וז"ל "בעת התקיעות צריך להיות שמח מאד ברוב שמחה וחדוה כדוגמת המדינה ביום שממליכים מלך ומעטרים אותו, כן אנחנו בתקיעת שופר ממליכים להקב"ה בכל עולמות שאנחנו בו". ע"כ.

זו רבינו מתחיל לכוין כוונות הסוד של מצוות התקיעות. והידורים אומר בין התקיעות בהרהור בלבד.

- בפסוקים קודם התקיעות אומרים גם עלה אלקים בתרועה וגו'.

- אחר סיום הברכה לא התחיל מיד בתקיעות אלא המתין דקה ויותר כדי שהתוקע ירגע ממאמץ הברכה.

בתחילת תקיעות דמיושב, אם התקיעות לא ישרות אינו מחזיר מיד את הבעל תוקע [שלא תחלש דעתו שמיד אינו מצליח] אלא מוסיף עוד כמה תשר"ת. וכן בתקיעות דמעומד אם כגון בתש"ת לא היה מספיק לכתחילה, לפעמים לא היה מחזיר מיד אלא קודם תוקעים תר"ת ואח"כ מחזיר שוב תש"ת והכל לפי הענין.

סדר התקיעות

תשר"ת מיושב ומעומד

- התשר"ת דמיושב ודמעומד אותו דבר בנשימה אחת⁴, דהיינו שברים תרועה בלי הפסק כלל, אכן הקפיד מאוד שהשבר השלישי יגמר ויחתך לגמרי ואח"כ מיד תתחיל התרועה אך בנחת, [ולא שהתרועה תתחיל מאמצע השבר וסבר שזה גם דעת החזו"א במ"ש מריע מתוך השבר וזה פשוט כוונת השו"ע⁵].

כוונה להוציא בתקיעות דמעומד

- בתקיעות דמעומד בחזרת הש"ץ רומז כל פעם לבעל תוקע לכוון להוציא את כולם, ואינו סומך על הכוונה הראשונה.

תשר"ת ב' נשימות

אחר מוסף מיד לאחר קדיש תתקבל תוקעים תשר"ת בשתי נשימות. והיה מקפיד שתהיה נשימה בנחת בינונית ורגילה ולא נשימה מהירה וחסופה, וגם שהשברים תרועה ישמעו כמו שני קולות [והביט היטב בתוקע שלא עושה נשימה מהירה]⁶. ומכריז אז "לכוון לצאת בשתי נשימות", ומזכיר שוב לתוקע "לכוון להוציא".

הפסק בדיבור

הקפיד רבינו שלא להפסיק בדיבור עד

התשובה וכו', ועפ"ר היה מתחיל בדברים גבוהים ועמוקים ואף רמזים לסתרי תורה, אך בהמשך עבר לדברי התעוררות פשוטים הממיסים כל לב ונפש, ופעמים רבות באמצע הדרשה שפך לבו אל אבינו שבשמים בבכי ובדמעות שליש והזכיר זכויותיהן וצרותיהן של ישראל, ובסוף הדברים היה לוקח פרט מעשי קטן במצוות שאדם דש בעקביו שכל הציבור יקבל על עצמו יחד, כמו נטילת ידיים לפני תפילת מנחה ומעריב וכדו', וכשחל ר"ה בשבת בחר פרט קטן בהלכות שבת שהשבת תגן במקום מצות השופר.

והיה נוהג לומר בשם הגה"ק הרש"ש זיע"א שבלי מצות התשובה א"א לתיקון של השופר לפעול, ולכן כל אחד לא יפחות לשוב מאיזה חטא קל או חמור וכו'. ואח"כ אומר קדיש דרבנן ואיש"ר בקול גדול והתעוררות רבה. [ונדפסו כל הדרשות בספרו "עת לדרוש" ימים נוראים משנת תשל"ו ואילך, ובס' אני לדודי מהדו"ח].

הנהגות הברכות ותחילת התקיעות

יד. ואכתוב כעת את עיקרי הנהגות התקיעות למעשה.

- ביקש מהבעל תוקע לטבול קודם התפילה [ופעם הסביר כיון דלזכרון כלפנים דמי והכה"ג היה טובל], אך אי"צ לטבול שוב לפני התקיעות. [וכמה פעמים בקשו אנשים מהמנין שהתוקע יטבול שוב קודם התקיעות וביטל דבריהם].

- בעת הברכות מקפיד שהשופר ישאר בתוך הנרתיק והתוקע יאחז בו ביד ימינו במשך שני הברכות³.

- קודם התקיעות היה מכריז לכוון לצאת מצות עשה דאורייתא, [וביום ב' דרבנן], ושהתוקע יכוון להוציא "בתקיעות וברכות" והביט על הבעל תוקע שיאמר "הן". וכן לפני מלכויות זכרונות ושופרות היה מסמן לזכור לכוון שוב להוציא ולצאת.

- למנצח אומרים הציבור ז' פעמים. בשעה

3. והאריך בזה בספרו "זה השלח" ח"ב מו"מ עם הגאון רבי ישראל איסר שפירא זצ"ל. 4. עי' זרח השמש שהאריך בזה. 5. והאריך בזה בקונטרס יעננו בקול ובשו"ת שומע ומוסיף ר"ה. 6. עי' קיצור הל' מועדים ר"ה דיני התקיעות מו"ה מ'.

♦ מוריה, שנה שלושים ושמונה, גליון י—יב (תנד—תנו), תשרי תשפ"ג

שתוקעים התקיעות בשתי נשימות אחרי מוסף.

תשר"ת פחות מכדי נשימה

– אחרי הקדיש הבא עוד ג' תשר"ת עם הפסק פחות מכדי נשימה כמ"ש המ"ב בשם תרומת הדשן. אח"כ תשר"ת ותר"ת אחד ובסך הכל י"ח קולות, ובזה גם יוצאים דעת החזו"א בשיעור ב' נשימות.

הידורים בתקיעות

– רבינו הקפיד ודקדק מאוד שהתקיעה תהיה ישרה וחלקה מתחילתה ועד סופה, ובפרט בסוף התקיעה שלא ישמע שום שני קול בסיומת לחוש לדעות הסוברים שיש בזה חשש שבר. וזה היה עיקר הטירחה הן בחזרות בחודש אלול והן בתקיעות ר"ה, והיה מחזיר שוב את הבעל תוקע אם התקיעה לא כל כך ישרה, ובפרט בסיומה. וביאר דעה זו דמ"ש בגמ' ר"ה (כז:): "היה קולו דק או עבה או צרוד כשר שכל הקולות כשרים", היינו שכן הוא מתחילתו ועד סופו אבל לא שמתחלף באמצע. והאריך בזה רבינו בקונטרס התקיעות יע"ש⁷. והיה מחזיר ע"ז כמה וכמה פעמים וכמ"ש לעיל דהיה לזה ב' טעמים א. מצד הלכה שיש בזה חשש שבר אם הסיומת לא ישרה. ב. בהידור ונוי של התקיעה שתהיה ישרה כולה.

– הקפיד להדר שהתקיעה תהיה ארוכה כפי המציאות של השברים תרועה ולא רק לפי הדין, ולכן התקיעות היו ארוכות וגם חומרא זו חוץ מהצד ההלכתי שבזה⁸ סבר שיש בזה הידור ונוי מצוה.

הידורים בשברים

– בשברים הקפיד הרבה שכל שבר יהיה במתינות ולא קול מהיר ומבוהל, ולכן העדיף שהניגון בשבר יהיה כעולה מלמטה למעלה שיהיה כך קול יותר מתון.

– לא חשש שהשבר יהיה רק ג' כוחות ואדרבא העדיף מעט ארוך יותר שיהיה ניכר ומהודר, ואמר שעדיף שיהיה יותר מג' כוחות מאשר פחות, ולמעשה היה כד' או ה' כוחות [וזה גם משום הידור וכנ"ל].

– ההפסק בין שבר לשבר הוא כמו בין תרועה לתרועה ולא יותר, אך שכל שבר יגמר ויחתך עד הסוף בנחת ואח"כ מיד להתחיל את השבר הבא⁹.

הידורים בתרועה

– הקפיד מאוד שישמעו היטב את כל הקול מתחילתו עד סופו ובפרט בתרועה. אם התרועה האחרונה היתה יותר בשקט החזיר לראש מחשש שלא כולם שמעו.

הידורים כללי

– מקפיד מאוד שלא יהיו שני קולות [כגון תקיעה ושברים] בנשימה אחת אלא שהתוקע ינשום בין קול לקול לחוש לדעה שבכה"ג זה קול אחד, ועוקב לפעמים אחר הבעל תוקע לראות אם נושם בנתיים.

– וכן בכל קול וקול שיהיה נשימה נפרדת ביניהם ואין לעשות כגון תקיעה ושברים בנשימה אחת אף שיש הפסק גדול ביניהם.

– וכן אם היה תחילת קול פסול והחזיר שוב, התבונן ורמז לנשום שוב לפני התחלת הקול החדש. ושם לב לזה מאד בכל מהלך התקיעות.

– אם אחד מהקולות נכשל כמו תקיעה האחרונה, מחזיר לראש השורה היינו לתשר"ת הנוכחי (ולא לתחילת כל התשר"ת). ואף אם היתה תקלה בקול מחזיר רק לראש השורה. ורק אם יצא מהתוקע קול קטן שלא דומה לשום תקיעה כגון טו או הו אחד קטן ומיד הפסיק לא מחזיר לראש אלא ממשיך בתקיעה הנוכחית, אך

7. וז"ל הגר"ש ורטהיימר זצ"ל במכתבו לבעל התעוררות תשובה זצ"ל [בשו"ת שאלת שלמה ח"ב סי' נ"ה]: ובירושלים הוא שאין עושים בתקיעה שום שינוי בסוף הקול רק מפסיקין את הקול, וטעמם כי התקיעה צריכה שתהא פשוטה כולה בלי שום שינוי קול אף בהסוף, ומורי הגאון מבריסק מהרי"ל דיסקין ז"ל פה היה מדקדק גדול בזה שאם היה רק איזה שינוי קול במשך התקיעה ואף בסוף היה מצוה לתקוע שנית ולפעמים היו עוברים לפניו כעשר תוקעים עד שעשו התקיעה ישרה ופשוטה לפניו זי"ע וכן אני נוהג אחריו ת"ל ית"ש, ע"כ. 8. עי' בקונט' יעננו בקול ובקונטרס התקיעות. 9. ועי' קונטרס התקיעות שהאריך בזה רבינו זי"ע.

ומדקדקים באים אף ממקומות רחוקים שבקצה העיר, וכן רבים שלא היו בבקר. והמעמד היה נשגב מאד.

סדר התקיעות:

תחילה שלושים קולות כמו בבוקר בנשימה אחת בלי הפסק כלל.

אחר כך ג' תשר"ת בשתי נשימות.

תשר"ת ותש"ת שברים קצרים שבורים ולא פשוטים, שני כוחות כל שבר.

תשר"ת ותש"ת שברים פשוטים ארוכים.

תשר"ת ותש"ת תרועה בקול המתרעש.

היו שנים שלבקשת כמה מחשובי הקהל הוסיף תשר"ת בשברים קצרים עם קול המתרעש, ושברים פשוטים עם קול המתרעש.

כל תקיעות אלו תשר"ת בנשימה אחת בלי הפסק כלל כמו התקיעות דמיושב ודמעומד.

קול המתרעש ייעשה או מתוך הגרון או עם השפתיים אך לא להניע את השופר שבזה לא יוצאים כלל.

בין אדם לחבירו

טז. מעשה רב בענין החזרה של התקיעות הרגילות אחה"צ. הנה רבינו ז"ע רצה מאד להדר כמו הדעה שכל הט' קולות יהיו כשרים ברציפות בלי שום קול פסול באמצע, דהיינו כל שלשת התשר"ת – התש"ת – והתש"ת ושיהיה כשר לכתחילה לפי החומרות המיוחדות של תקיעה ישרה לגמרי וכו' וכו"ל, וכמו שסיפר כמה פעמים שראה חומרא זו אצל א' מגדולי רבותיו זצ"ל שבכל קול פסול החזיר את התוקע לתחילת כל שלשת השורות, ולכן היו תוקעים שם למעלה מאלף קולות, אך רבינו לא החמיר כן בסדר התקיעות בתפלה משום טירחא דצבורא וכן שלא להכביד על הבעל תוקע, ורק אחה"צ ביקש לחזור שוב על התקיעות הרגילות שיהיו כשרים ברציפות מהטעם הנ"ל, ואף אז לא אמר לי שזה הטעם רק כל שנה היה מחפש איזה "תירוץ" מדוע לחזור על התקיעות [כי יש חסידים שרוצים לשמוע או נשים שלא שמעו וכדו'] והכל בכדי שלא להכביד ולהלחץ את הבעל תוקע. ולפעמים בבוקר אם היה שני תשר"ת חלקים היה מוסיף עוד א' לצאת השיטה

מקפיד מאוד שגם בכה"ג ינשום שוב התוקע אחרי הקול שנתקל לפני שמתחיל את הקול החדש.

- לא חשש אם א' התרועות היה מעט יותר ארוך כי ניכר שזה חלק מהתרועה. וכן אם היה הפסק [פחות מכדי נשימה] באמצע התרועה, ורק אם א' התרועות לא מספיק נשמע היה מחזיר וכו"ל.

הקראת התקיעות

- היה מהדר להקריא את הקריאות כמו הקול בעצמו לדוגמא בשברים תרועה בשני נשימות היה גם נושם כשהקריא ואמר ע"ז כמה טעמים.

ישיבה בין הסדרים בתקיעות דמיושב

- בין הסדרים בתקיעות דמיושב התוקע יושב [כמנהג הגאונים] והיה ממתין כ-3 דקות עד הסדר הבא. [ובנתיים היה מכוון כוונות הסוד של הסדר הקודם].

- בתשר"ת הראשון אחרי הברכות לא היה מחזיר כדי לא להכביד על התוקע. ולכן היה מוסיף עוד כמה תשר"ת לפי הצורך.

- וכן במלכויות זכרונות וכו', לפעמים החזיר על תש"ת רק אחרי התר"ת ומהטעם הנ"ל.

דם תקיעות

- כמה פעמים קרה שלתוקע ירד דם בשפתיים והורה להמשיך לתקוע כרגיל גם אם זה פסיק רישיה שיצא דם, ודימהו לדם מילה.

הפסק בדיבור לצורך התקיעה

כשרבינו היה רוצה לומר לתוקע דבר מה באמצע התקיעות מדוע לא היה טוב או שיתקן משהו, לא היה אומר ברמזים אלא מדבר בפירוש ואף באמצע התקיעות הראשונות.

תקיעות על סדר הברכות

- אינו מצריך את הבעל תוקע לסיים שמו"ע קודם חזרת הש"ץ שישמע מתחילת החזרה, וסובר שגם כך נחשב על סדר הברכות.

תקיעות אחר הצהריים

טז. אחר הצהריים הציבור היה מתאסף למעמד "תקיעות חזרות" וכו"ל. ורבים יראים

♦ מוריה, שנה שלושים ושמונה, גליון י-יב (תנד-תנו), תשרי תשפ"ג

על פניו ועל המחזורים שלפניו, וכך שוב ושוב כל פעם שהגיע בתפילה להג"ל היה כל גופו מתמלא רעד ורתת מבכי ודמעות בתפלה על גלוי כבוד ה' יתברך בעולם.

קרני אור משמחה של מצוה

יח. בתוך כל היראה עילאה שהיתה על רבינו זי"ע בר"ה בכלל ובתקיעות בפרט, ומתוך עומק כוונות האר"י והרש"ש היה שם לב על הבעל תוקע שלא יתאמץ מדאי ולא הסיח דעתו מלתת לו מנוחה והרגשה נעימה, והיה מסמן תנועות של שביעות רצון לעשות אוריה טובה, ובסוף התקיעות היה מברך במאור פנים כל פעם ברכה חדשה. ואף רמז לאחרים שיודו ויברכו את הבעל תוקע. וקשה לתאר את השמחה העצומה והאור שהיה על פניו אחר קיום מצות התקיעות והתקיים בו הכתוב "יודעי תרועה באור פניך יהלכון" אשר ממש קרנו וזהרו אור פניו, והיה נראה כאדם אחר מלפני כמה שעות משמחת קיום המצוה בהידורה.

לשמע אוזן שמענו ועינינו ראו אשרי עין ראתה כל זאת

הזו [אחר שהיה שואל ברמז אם לא קשה לי להוסיף עוד סדר].

- אחר התקיעות חוזרות [הנ"ל] היה מורה רבינו לבעל תוקע לעזוב מהר את המקום מפני האנשים המבקשים עוד ועוד שיטות, ומרוב מאמץ יהיה קשה לו לתקוע למחרת ביום השני.

יום ב' דר"ה

ביום ב' דר"ה בתקיעות במוסף [מיושב ומעומד] מחמיר את כל החומרות של התקיעות כמו ביום א' שנתבאר לעיל. ורק את השיטות הנוספות שעושים אחה"צ ביום א' אין עושים ביום ב' דהוי רק מדרבנן¹⁰.

גשים מול ארון הקודש לשבך כעס וחימה לב ...
שופכים נכחך כמים

יז. אי אפשר שלא להזכיר מה שזכיתי וראו עיני בכל שנה כשהייתי עומד על יד רבינו זי"ע חלק מהתפילה של חזרת הש"ץ, בכל פעם שהגיע לתפילה על כבוד שמים וכבודם של ישראל וגילוי מלכות ה' כגון ב"מלוך על כל העולם בכבודך" "ובאו האובדים" ועוד מקומות רבים היה גועה בבכיה רבה ונחלי דמעות זרמו

10. וכולי האי לא אטרחוהו רבנן.

♦ מוריה, שנה שלוששים ושמונה, גליון י—יב (תנד—תנו), תשרי תשפ"ג